

M.Kulik

Czas jako źródło stresu w doświadczeniu osób cierpiących na chorobę przewlekłą

Time as a source of stress in experience of people suffering from chronic disease

mgr Małgorzata M. Kulik
KUL, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Psychologii
Al. Raławickie 14
20-950 Lublin

Odpowiedź na pytanie jak ludzie doświadczają i przeżywają czas od dawna jest przedmiotem badań psychologów (Ornstein 1969; Łukaszewski, 1983; Block 1990; Wearden 1994; Bajcar 2000; Nosal, Bajcar, 2004, 2006; Lens, 2006). Wykazali oni, że każdy człowiek posiada orientację temporalną i inne rozumienie przeszłości, przyszłości oraz teraźniejszości. Jednocześnie postrzeganie czasu związane jest z płcią, wiekiem, charakterem, osobowością i stanem zdrowia (Diaz – Morales, 2006; Ledwoch, 2006, Tucholska 2007).

Celem badań, których wyniki przedstawiono w niniejszym referacie było poznanie struktury doświadczania czasu przez osoby chorujące na stwardnienie rozsiane (SM). Teoretyczne założenia leżące u podstawy badań własnych nawiązują do koncepcji orientacji temporalnej Bajcar i Nosała

(2004, 2006). Autorzy koncepcji zwracają uwagę na reprezentowanie czasu w umyśle jednostki poprzez wyróżnienie perspektywy temporalnej oraz specyficznej organizacji działania w czasie.

W referacie przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych przy użyciu Jakościowej Analizy Personalistycznej (JAP) autorstwa Z. Uchnasta, w których wzięły udział 24 kobiety w wieku 20 – 45 lat chorujące na stwardnienie rozsiane (SM).

Wyniki badań wskazują, iż zarówno czas bezpośrednio doświadczany jak i czas doświadczany w wyniku refleksji nad życiem lub samą sobą jest czasem realnym, istniejącym konkretnie. Jest on pryzmatem, przez który badane osoby odnoszą się do samej siebie i swojej choroby. Z drugiej strony to choroba oraz sposób jej przeżywania związana jest z doświadczaniem czasu przez jednostkę. Doświadczenie czasu

nie wynika z chwilowego nastroju, ale ma znaczenie w kontekście całokształtu wydarzeń i doświadczeń życiowych.

Uzyskane wyniki wskazują na to, iż dla większości badanych czas jest jednym ze źródeł stresu. Uświadomienie sobie wpływu czasu, odniesienia do okresu „przed chorobą”, a także myśli o przyszłości wiążą się dla badanych kobiet z negatywnymi emocjami, najczęściej lękiem i przygnębieniem.

Słowa kluczowe: czas, stwardnienie rozsiane, orientacja temporalna, stres w chorobie przewlekłej

The questions of how the time is reflected in human mind has long been of interest to psychologists (Ornstein 1969; Łukaszewski, 1983; Block 1990; Wearden 1994; Bajcar 2000; Nosal, Bajcar, 2004; Lens, 2006). The human consciousness is a stream spreading in the dimension of time which in every moment of life connects the past, present and future. It was proven that how people understand the time is connected with their sex, age, state of health or characteristics (Diaz – Morales, 2006; Ledwoch, 2006, Tucholska 2007).

The aim of the research was to describe the structure of the time perspective characteristic of women (20 – 45 years old) with multiple sclerosis (MS). The research was based on the theory of time perspective (Nosal, Bajcar, 2004, 2006; Lens, 2006) and the chosen method was The Qualitative Personalistic Analysis constructed by Uchnast (2002).

In the majority of case the time experience took place in social situations and was connected with social participation of their behavior. The results of research indicate that time experienced at the moment as well as time experienced in imagination and meditation on oneself is real. Women with MS look at themselves and their illness through lenses of time. On the other hand the illness and the mode of its perception are connected with individual experience of time. The perception of time is not connected with the individual's mood but with their life experience.

Obtained results show that time is source of the stress for most of individuals had been investigated. Realizing of time flowing, concerning to period before illness as well as thoughts about the future are related for study participants with negative emotions like fear and dejection.

Key words: time, time perspective, multiple sclerosis (MS), stress